

Rapport 13

Evaluatie van de huidige screening van adoptieouders uitgevoerd door Diensten voor maatschappelijk onderzoek van de CAW's in het kader van de geschiktheidsprocedure voor interlandelijke adoptie gevoerd voor de jeugdrechtbank

Onderzoeker: Tim Stroobants

Promotor: Prof. dr. Johan Vanderfaillie; Prof. dr. Johan Put

Samenvatting

Het Haags adoptieverdrag (1993) en het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (1989) liggen aan de basis van een kader dat het belang van het adoptiekind centraal plaatst en stelt dat de geschiktheid van adoptieouders moet worden geëvalueerd. In Vlaanderen bestaat echter heel wat ontevredenheid over deze screeningsprocedure en het daaruit voortkomende geschiktheidsverslag en geschiktheidsvonnis. Dit onderzoek heeft als centrale doelstelling een evaluatie van de huidige screening van adoptieouders uitgevoerd door Diensten voor maatschappelijk onderzoek (DMO) van de CAW's in het kader van de geschiktheidsprocedure voor interlandelijke adoptie. Het onderzoek evalueert zowel de screeningsprocedure (inhoudelijk en procesmatig) als het resultaat ervan (het geschiktheidsverslag opgemaakt door de DMO's voor een jeugdrechter en het geschiktheidsvonnis van een jeugdrechter).

Inhoudelijk werd de screeningsprocedure geëvalueerd door het theoretisch raamwerk (een verzameling risico- en protectieve factoren die bij ieder kandidaat adoptiegezin op haar aanwezigheid wordt beoordeeld) door de DMO's wordt gebruikt bij de screening, aan een kritische analyse te onderwerpen. Voor alle door de DMO's gebruikte risico- en protectieve factoren werd met een literatuuronderzoek nagegaan of er wetenschappelijke evidentie bestaat voor de associatie van deze factoren met de ontwikkeling van het adoptiekind of een (on)gunstige opvoedingssituatie. Deze analyse gaf aanleiding tot het advies van het schrappen van enkele factoren. Er werd tevens gesuggereerd een aantal ander factoren mee op te nemen.

Door middel van semi-gestructureerde interviews werd de kwaliteit van het proces van de screeningsprocedure in kaart gebracht. De bevindingen van deze laatste evaluatie waren dat er ruimte is voor verbetering inzake de beoordeling van de factoren, de transparantie van het beoordelingsproces en de volledigheid van het geschiktheidsverslag. Naast de procedure werden ook het geschiktheidsverslag en het geschiktheidsvonnis als resultaten van de screeningsprocedure geëvalueerd. Er werd nagegaan in welke mate de factoren uit het raamwerk van de DMO's ook kunnen worden teruggevonden in het verslag en in welke mate de aanwezigheid van een risico- of protectieve factor geassocieerd was met een positief of negatief geschiktheadvies. Opvallend was dat sommige factoren uit het (eigen) raamwerk zeer weinig worden teruggevonden in de

geschiktheidsverslagen. De meeste factoren waren geassocieerd met de uitkomst van het advies. Het aantal aanwezige risico- en protectieve factoren is tevens geassocieerd met een positief/negatief advies. Beoordeling van het geschiktheidsvonnissen leerde dat slechts 23% van de door de jeugdrechters gerapporteerde factoren voor de groep jeugdrechters significant geassocieerd was met het (positief of negatief) geschiktheidsvonnissen.

Op basis van het onderzoek formuleren we volgende aanbevelingen:

Evidence-based theoretisch raamwerk: We bevelen aan slechts gebruik te maken van factoren waarvoor evidentie bestaat.

Variatie onderzoeksmiddelen: We bevelen aan naast het semi-gestructureerd interview gebruik te maken van betrouwbare en valide instrumenten.

Format semi-gestructureerd interview: De structuur van het semi-gestructureerd interview moet strakker worden bewaakt door bv. gebruik te maken van een lijst van vragen. Hierdoor zal de kans ook groter zijn dat alle relevante factoren zullen worden bevraagd.

Beoordeling factoren: Als gevolg van een gebrek aan duidelijke toetsingscriteria is niet steeds duidelijk waarom wordt besloten tot de aan- of afwezigheid van een factor. Het zou dan ook goed zijn duidelijke toetsingscriteria te formuleren waardoor betrouwbaar en objectief tot de aan- of afwezigheid kan worden besloten.

Eindafweging: Het geschiktheidsadvies is momenteel gebaseerd op de eensgezindheid van de medewerkers van een DMO over de afweging of de risicofactoren al dan niet overwegen op de protectieve factoren. Het lijkt aangewezen om bij een risicocumulatie van vier tot zes factoren bijzondere aandacht te besteden aan de impact van de risicofactoren op het toekomstige gezinsfunctioneren en aan de beschermende rol die protectieve factoren zouden kunnen spelen. Bij zes of meer risicofactoren kan een negatief geschiktheidsadvies worden overwogen.

Interbeoordelaarbetrouwbaarheid: Daar factoren slechts door een evaluator worden beoordeeld en de andere evaluatoren oordelen op basis van de rapportage door deze evaluator is niet echt sprake van interbeoordelaarbetrouwbaarheid. Wil men deze verhogen, dan moet ervoor gezorgd worden dat de factoren door de verschillende evaluatoren op een onafhankelijke manier kunnen worden beoordeeld.

Volledige en uniforme verslaggeving: De adviesverslagen zijn geen volledige weergave van het maatschappelijk onderzoek. We raden aan om alle risico- en protectieve factoren weer te geven in het adviesverslag en dit zowel voor positieve als negatieve verslagen.

Afrondingsgesprek: Idealiter wordt het geschiktheidsadvies rechtstreeks aan de kandidaat adoptieouders meegedeeld. We bevelen dan ook aan dat er een afrondingsgesprek wordt georganiseerd tussen de betrokken evaluatoren en de kandidaat adoptieouders.